

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ISIDOR TODORAN”

PR.DRD.PANCIU LAURENȚIU-GABRIEL

**BISERICILE ROMÂNEȘTI DIN JUDEȚELE CIUC, ODORHEI ȘI
TREISCAUNE
(AZI COVASNA ȘI HARGHITA) ÎN PERIOADA 1918-1945**

CLUJ-NAPOCA

2019

Universitatea Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran”

**Bisericile românești din Județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune
(azi Covasna și Harghita) în perioada 1918-1945**

Conducător de Doctorat
Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru

Doctorand
Pr. Drd. Panciu Laurențiu-Gabriel

Cluj-Napoca
2019

Abstract(ro.-en.).

Bisericile Românești din Județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune (azi Covasna și Harghita) în perioada 1918-1945

Cuvinte cheie: arhivă documentară, unități administrativ-teritoriale ierarhice bisericesti, comunitate eclesială, societate interbelică, interculturalitate, problematizare confesională, administrație bisericească, multietnicitate, pluriconfesionalitate, microregiune.

Lucrarea *Bisericile Românești din Județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune (azi Covasna și Harghita) în perioada 1918-1945* reprezintă un studiu sistematic destinat reconstituirii unei perioade cunoscute numai parțial în ceea ce privește realitățile trăite de locuitorii români ai Arcului Intra Carpatic în perioada de referință. Cu toate că de-a lungul timpului au existat și alte studii dedicate acestei problematice, textul prezent abordează aspecte mai puțin cunoscute, introducând în circuitul public, atât pentru cercetători cât și publicul larg, noi informații, necesare cunoașterii amănunțite a evoluțiilor complexe din fostele județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune, în procesul integrării lor în realitatea politică, economică, socială și culturală a României Mari.

Regiunea sud-estului Transilvaniei este definită ca fiind un teritoriu cunoscut pentru specificul structurii etnice și confesionale a populației, preponderent maghiare și neacceptarea de către aceasta a alterității. În aceste condiții, clerul ortodox și greco-catolic și credincioșii acestora au adoptat un tip de conviețuire interetnică și pastorație specifică, marcată nu de puține ori de necesitatea abordării diplomatice a problemelor întâmpinate de comunitățile românești, în relația cu administrația publică locală și cu celelalte confesiuni.

Primul capitolul al lucrării este de fapt o introducere care argumentează alegerea temei și necesitatea elaborării prezentului studiu, accentuând caracterul său specific. Pentru început au fost identificate limitele geografice celor trei județe abordate (cu schimbările care au avut loc în timp), precum și caracteristicile definitorii ale acestora: demografice, geografice, de istorie regională și înglobarea acestora în cea națională și internațională

Metoda de lucru în principal s-a bazat pe identificarea bibliografiei tematice, a fondurilor existente în cadrul Arhivei Centrului Eclesial de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” din Sfântu Gheorghe, Arhivelor Naționale și completarea lor cu noi informații din documente cu caracter inedit din parohii, prin formarea, în timpul cercetării, a unei arhive documentare și bibliografice noi a Episcopiei Covasnei și Harghitei. Aceste

documente referitoare la perioadă cercetată, au fost prelucrate arhivistic: îndosaritate, cotate, inventariate, conservate, fotografiate parțial, fapt ce a condus la constituirea de noi fonduri arhivistice parohiale, și la posibilitatea valorificării acestora, în lucrarea de față. A fost de asemenea parcursă bibliografia tematică, generală și specifică referitoare la românii din sud - estul Transilvaniei și conviețuirea lor cu maghiarii/secui și cu cei de alte naționalități.

În capitolul al doilea s-a realizat definirea terminologică a elementelor definitorii ale tezei: Protopopiat, Parohie, Protopop, Preot, oglindindu-se în denumire și personalitatea marcantă a fiecărui slujitor al Sfintelor Altare în misiunea încredințată. Astfel constatăm faptul că în perioada 1918-1945 în județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune au funcționat șapte Protopopiate românești, din care patru erau ortodoxe: Treiscaune, Sfântu Gheorghe, Oituz și Odorhei, și trei greco-catolice: Treiscaune, Giurgeu și Odorhei.

Viața bisericească locală a cunoscut noi valențe, prin înființarea Protopopiatului Oituzului, a celui de Sfântu Gheorghe și de Odorhei, prin decizia Mitropolitului Nicolae Bălan, validată de Adunarea Mitropolitană prin Hot. Nr.3934 Pl./ 8-9 august 1921, cu scopul de a dinamiza comunitățile din „Ținutul Secuizat”.

Protopopiatul Treiscaune a funcționat, până în anul 1921, cu un număr de 35 de parohii. Din acest protopopiat, în anul 1921, s-au constituit noile protopopiate Sfântu Gheorghe și Oituz. În Protopopiatul Sfântu Gheorghe din numărul de 21 de parohii și 29 de filii, în total 50 existente în anul 1930, limba română nu mai este cunoscută și nici folosită ca limbă de comunicare cotidiană în 11 parohii și 24 de filii, având un de total 35 de unități teritoriale bisericești deznaționalizate. Protopopiatul Oituzului, cu sediul la Târgu Secuiesc, a ființat doar 31 de ani (1921-1952) cu excepția perioadei horthyste, având jurisdicție în anul 1931 asupra a 19 unități parohiale. După desființare sa, în anul 1952, parohiile acestuia au fost arondate la Protopopiatul Sfântu Gheorghe.

Protopopiatul Odorheiului a fost activat mai târziu, la 1 iulie 1937, ca urmare a hotărârii din Ședința primă a plenului adunării Mitropolitane din 9 mai 1937, funcționând cu un număr de 19 parohii.

În ceea ce privește protopopiile greco-catolice, acestea dispuneau în marea lor parte de case parohiale, biserici și comunități care le deserveau, fapt ce denotă o organizare timpurie a clerului. După 1 Decembrie 1918, parohiile din cadrul Protopopiatului greco-catolic Treiscaune, cu sediul la Poian, au fost arondate Protopopiatului Brașov. După anul 1948 o mare parte a acestor comunități au revenit la biserica mamă – ortodoxă, iar cele puternic maghiarizate, au optat pentru trecerea la confesiunile maghiare.

În capitolul al treilea sunt analizate probleme punctuale legate de viața bisericească,

date statistice și documente cu caracter inedit care realizează o viziune de ansamblu asupra subiectului, ajutându-ne să identificăm raporturile parohiilor românești cu administrația locală, implicarea pastorală și preocuparea pentru sporirea numărului credincioșilor, tipologii complexe ale personalităților implicate și cunoscute în viața comunitară, precum și stăruința „poporului lui Dumnezeu” în credință, indiferent de greutățile întâmpinate.

În ceea ce privește situația Parohiilor și a Filiilor din cuprinsul Arcului Intracarpatic, cu preponderență cele din localitățile fostului Protopopiat al Oituzului, al Odorheiului, și nu numai, situația fiind caracteristică și pentru Protopopiatul Sfântu Gheorghe, mare parte a informației referitoare la viața bisericească de pe aceste meleaguri reprezintă o muncă de cercetare documentară, deoarece, în afară de baza documentară prelucrată arhivistic prin osârdia ostenitorilor Centului Eclesiastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” din Sfântu Gheorghe, celelalte parohii cu greu mai păstrează documente dinainte de anul 1945, perioada Horthystă aducând cu sine și distrugerea masivă a multora dintre acestea.

În timpul cercetării arhivistice au fost identificate noi informații relevante pentru lucrarea prezentă și valorificate aceste comori de mare valoare pentru istoria Bisericii Ortodoxe, respectiv Greco-Catolice, și implicit pentru istoria românilor din Arcul Intracarpatic. Totodată, s-a constatat că multe Parohii și Filii nu au niciun document care să ateste vreo înflorire a vieții bisericești, fiind de cele mai multe ori reduse numeric. Acestor parohii, în perioada interbelică, în virtutea rezultatelor scontate ca urmare a desfășurării acțiunilor de reromânizare a românilor maghiarizați, li s-a acordat din partea Mitropoliei titlul de *Parohie Maternă*, chiar de ele nu au îndeplinit niciodată condițiile necesare funcționării unor asemenea parohii.

În județele cuprinse în cercetare au existat și localități cu o viață prielnică dezvoltării cultului ortodox, însă datorită instalării perioadei Horthyste, lăcașe întregi de cult au fost distruse, chiar măturate de pe fața pământului, ne mai cunoscându-se astăzi cu exactitate nici măcar locul unde au ființat, chiar dacă a fost și pentru scurt timp. Acest fapt motivează extinderea mai mică sau mai mare în ceea ce privește materialul micromonografic din prezenta lucrare.

Pe lângă micile sau mai marile parohii au funcționat și un număr de patru vetre monahale: cea de la poalele Călimanilor, stavropighia Patriarhală, Mănăstirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul – Toplița, așezată în apropierea vechii Mănăstiri a Doamnei – Moglănești, schitul Dumbrăvioara al Mănăstirii Toplița și Mănăstirea așezată sub ocrotirea Sfântului Ioan Botezătorul de la Făgețel. Toate acestea au funcționat cu un număr redus de monahi, sau monahii, înfruntând grele asupriri în perioada horthystă, însă existența lor până în

prezent denotă o lucrare duhovnicească rodnică a acestora a cărei ecou străbate veacurile.

În **capitolul al patrulea** sunt prezentate evenimentele care au avut loc în zonă, în urma instalării regimului Horthyst, respectiv neacceptarea populației românești, și eliminarea și discriminarea acesteia prin expulzării, batjocorii individuale și colective, maghiarizarea numelor de familie și a localităților, precum și deznaționalizarea celor rămași după 1940 în teritoriul cedat. În lucrare sunt prezentate modalitățile și tehnicile care au dus la rezultatul cunoscut, respectiv perspectiva istoriografiei maghiare despre aceste aspecte, ceea ce a condus la existența a două istorii paralele și a unui singur adevăr.

Cel mai dureros aspect al fenomenului de maghiarizare a fost obligarea abandonării credinței naționale, fapt ce s-a cerut a fi justificat pe alocuri și cu ștergerea de pe fața pământului a bisericilor ortodoxe și greco-catolice chiar de cei mai noi „convertiți”, ca dovadă a fidelității față de cultele recepte convertitoare. Refuzul demolării bisericii era sancționat cu grele chinuri, iar în cele din urmă a unor morți mult prea înjositoare și nedrepte.

Expulzările s-au realizat în trei faze, numite „cea militară” de la instalarea trupelor maghiare în Ardealul de Nord și până la 25 Noiembrie 1940, „cea a guvernării civile” de la 25 Noiembrie 1940 și până la 19 Martie 1944, și ultima „cea a ocupării germane” care era marcată de retragerea trupelor germane și maghiare din Ardeal.

Anul 1940 a reprezentat momentul poate cel mai greu în istoria Transilvaniei. În cei patru ani, care au durat „cât patru veacuri”, în scaunul Eparhiei ortodoxe din Cluj s-a aflat episcopul Nicolae Colan, născut în anul 1893, în Araci, jud. Treiscaune. Prin vizitele sale pastorale în zonă, prin întreaga sa pastorație, Vlădica Nicolae a reprezentat un punct de sprijin și o rază de speranță pentru încercații credincioși români din județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune.

Înțelegem așadar că spre deosebire de alte zone ale țării, după și înainte de Marea Unire de la 1 decembrie 1918, că slujirea preoțească, din județele abordate în prezentul studiu, poate fi împărțită în două sfere misionare: pastorația realizată în comunitățile românești monoetnice din zonele Buzăului Ardelean (astăzi Jud.Covasna) și Depresiunea Topliței (astăzi Jud.Harghita) și cea din comunitățile etnic-mixte cu un număr redus de credincioși români din teritoriul Ciucului, Odorheiului și Treiscaunelor.

Un aspect foarte important este acela al relației dintre identitatea religioasă și cea etnică a credincioșilor. Astfel, și în perioada 1918-1940, atunci când vorbim despre românii din cele trei județe, vom înțelege comunitățile ortodoxe, dar și pe cele greco-catolice. După anul 1940 și până în sfârșitul lui 1944 religiile amintite sunt de cele mai multe ori inexistente în statisticile vremii, datorită trecerii forțate a credincioșilor lor în august 1940 la religiile

recepte maghiare, ca urmare a hotărârilor Diktatului de la Viena și a acțiunilor în partea de nord a Ardealului a regentului Ungariei, amiralul Miklós Horthy: catolicism, cu preponderență în zona actualului județ Harghita și protestantism, respectiv religia reformată, în actualul județ Covasna.

Cu toate disfuncționalitățile specifice politicianismului românesc și cu toate greutățile cu care s-a confruntat administrația publică locală în relația cu populația zonei, sprijinirea Bisericii Ortodoxe și a celei Greco-catolice din cele trei județe s-a aflat printre prioritățile societății românești interbelice.

Solidaritatea manifestată față de românii din fostele scaune secuiești înainte de Marea Unire din 1 decembrie 1918 a căpătat noi valențe și aspecte pragmatice după aceasta. Ajutoarele financiare au vizat la nivel fizic edificarea de noi biserici, case parohiale, case culturale, biblioteci și asociații, pentru românii secuizați, dar în fapt s-a dorit menținerea și sporirea elementelor identitare naționale caracteristice.

Se evidențiază patronarea școlilor în limba română din cele trei județe de către Școlile normale din întreaga țară și a parohiilor sărace, de către Școlile puternice din județele învecinate.

Comunitățile religioase ortodoxe din afara granițelor naturale ale Munților Carpați au avut un mare aport, datorită înfrățirii cu micile parohii din Arcul Intracarpatic. Înfrumusețarea lăcașelor de cult nou edificate, edificarea, întreținerea sau chiar înființarea unor noi unități bisericești locale au fost idealurile cele mai înalte ale românilor din țară.

Dorința reromânizării a fost una existentă în planul local, regional și național, însă din păcate efectul scontat nu a fost atins, fapt datorat în mare parte frământărilor administrative, a ezitărilor, dar după cum putem constata, uneori și datorită numărului mic de credincioși dintr-o unitate bisericească nou înființată și gradului înaintat al procesului de maghiarizare.

Cel mai practic accent al acțiunii de reromânizare, s-a desfășurat pe cale pașnică și a fost și mai puternic manifestat înainte și după anul 1937. Acest lucru nu a fost privit cu ochi buni de etnicii maghiari, care au considerat procesul ca fiind unul injust și abuziv. De fapt aceștia sub factorul psihologic al „sindromului Trianon”, nu din lipsa drepturilor, ci din sentimentul că au decăzut din statutul de stăpân, la cel de minoritar nu au considerat nici Marea Unire de la 1 decembrie 1918 ca fiind una permanentă și imuabilă.

Nereușita programului a fost cauzată și de faptul că mișcarea de reromânizare a fost inițiată de sus în jos, adică dinspre partea politică, prea puțin familiarizată cu specificul zonei și nu a dat rezultatele scontate peste tot, fiind înregistrate și cazuri de implicare politică a unor preoți.

Creșterile înregistrate demografic, în ceea ce privește sporirea numărului de români ortodocși și greco-catolici s-a realizat diferențiat: în mediul rural în principal prin readucerea la credința strămoșească a românilor maghiarizați în cursul timpului, și prin sporul natural pozitiv, iar în mediul urban în principal, prin sporirea funcționarilor publici, a profesorilor și învățătorilor, a personalului din instituțiile de ordine publică, a meseriașilor și comercianților.

Constatăm că tocmai această creștere realizată prin mișcarea demografică a dat naștere parohiilor ce s-au înființat în decursul acestor ani. În mare parte, acestea au și fost edificiile vizate cu preponderență de armatele Hortyste în perioada Diktatului spre a fi distruse. Unele au dispărut fără a li se mai cunoaște urma, altele au rămas ruinate până la înființarea Episcopiei Covasnei și Harghitei, când au fost conservate după putință, iar altele, care au fost doar pângărite prin spargerea ferestrelor, distrugerea crucilor, zgărierea picturii, sau acoperirea ei, schimbarea destinației sfințitoare în cea de depozite, sau lucruri și mai înjositoare, dar au rezistat ca și construcție, după anul 1945 au intrat într-un amplu proces de consolidare și restaurare, fiind redare credincioșilor rămași, reveniți, sau mai noi ai lor.

Instalarea în teritoriul celor trei județe a unei administrații românești s-a făcut cu garantarea egalității etnice. Această administrație a funcționat timp de 22 de ani, între anii Marii Uniri și cei ai Diktatului, după care mari mase de români au fost nevoite să se refugieze, sau au fost expulzate din teritoriu cedat Ungariei horthyste, iar cei care nu au părăsit regiunea au fost forțați a-și nega credința și neamul.

Între anii 1940-1944, după Diktatul de la Viena, scăderea drastică a românilor din cele trei județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune, s-a făcut din nou diferențiat: în mediul rural preoții și învățătorii români au fost expulzați, iar populația românească locală trecută cu forța la una din confesiunile maghiare, iar în mediul urban, românii au fost nevoiți să se refugieze, sau au fost expulzați în masă.

Starea religioasă a credincioșilor din aceste trei județe a fost foarte repede sesizată și administrată, în regim de urgență, de vrednicul de pomenire Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului, a cărui merit a fost acela că a procedat la reorganizarea vieții bisericești după cum am amintit.

În acest context, în **capitolul al cincilea**, menționăm și sprijinul primit din partea Ierarhilor originari din zonă: Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Alexandru Nicolescu (greco-catolic), Episcopii Justinian Teculescu, Veniamin Nistor, Emilian Antal, miniștrii Octavian Codru Teslăuanu, Episcopul Nicolae Colan și Ghiță Pop, precum și alți demnitari de stat, care purtați de pronia cerească în alte zone ale țării, și deși nu au păstorit direct în jurisdicția teritorială a celor trei județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune, deoarece nu a existat o

eparhie distinctă pentru românii din Arcul Intracarpatic, nu au încetat nicio clipă a-și aduce aminte de ținuturile maternale.

De remarcă faptul că unele sate, cu precădere în zona actualului județ Harghita, dar nu numai, ci și în Covasna, funcționau cu o jurisdicție dublă canonică, respectiv parohiile ortodoxe tutelate de Mitropolia Ardealului și cele greco-catolice aflate în grija canonică a Blajului.

Documentele vremii consemnează o bună colaborare între parohiile greco-catolice și cele ortodoxe. De cele mai multe ori persoanele cele mai importante dintr-o comunitate au fost preoții, urmați îndeaproape de dascălii cu care nu în puține cazuri se identificau, ocupând și funcția de director școlar, profesor, ori catehet.

Activitatea pastorală cu toate aspectele ei învățătoarești, liturgice, catehetice, era centrul vieții comunității, fapt demonstrat de numeroasele documente de arhivă consultate, și prin intermediul cărora, mai ales a Cronicilor Parohiale, aflăm faptul că pentru unii clerici slujirea și predica erau lucrări sfințitoare zilnice, pe care le ofereau credincioșilor, bilingv (numai predica și spovedania). Datorită acestora, în perioada cercetată, observăm prin intermediul statisticilor laice, dar și a recensămintelor olografe parohiale, faptul că numărul credincioșilor a crescut pe alocuri considerabil – amintim de Bixad, unde între evenimentul primei vizite canonice a Mitropolitului Bălan și cel al sfințirii numărul credincioșilor s-a triplat, de la 300 la peste 1000, și nu este singurul caz, unde datorită rodniciei lucrării pastorale, comunități mici au sporit, sau chiar comunități fără niciun credincios au izvorât din sânurile maternității comunităților vecine, mai mari sau bine încheiate, dar cu un număr mare de români maghiarizați, trecuți la cultele maghiare. .

Și-n acest moment al istoriei, clerul coordonat de reprezentanții Chiriarhului în teritoriu a devenit simbolul prim al satelor sau a orașelor încredințate. Asupra acestei rodnice implicări au vegheat de-a lungul timpului Protopopii, care rămân unii din cei mai importanți lideri ai comunităților românești, rezolvând operativ atât problemele păstoririi credincioșilor, cât și cele privind relațiile cu administrația publică locală. Un fapt important l-a constituit împrăștierea Bisericii ortodoxe și a celei greco-catolice cu suprafețe de teren arabil și păduri prin hotărârile Reformei Agrare începând cu anul 1921.

În perioada de referință, remarcăm că a existat o mare fluctuație de preoți, dovedindu-se a fi identificate multiple aspecte de neintegrare a acestora în cadrul comunităților parohiale, fapt care a condus la slăbirea lor. Nici anii Diktatului nu au ușurat această misiune, constatându-se izgonirea preoților parohi, iar din grija Centrului Arhiepiscopal, în fapt a singurului Ierarh rămas în teritoriu, Episcopul Nicolae Colan, delegarea a unora noi care să

administreze duhovnicește comunitățile rămase în teritoriul cedat, precum și puținele bunuri sacre ale unităților bisericești ortodoxe.

Cea mai greu de gestionat problemă urma să apară în rândul clerului izgonit în 1940 și reîntors în anul 1945, care a întâlnit în unele comunități preotul care a păstorit în vremea Horthysmului. Toate situațiile marcate de înțelegeri au fost gestionate cu mare înțelepciune de Protopopii în funcție, cu sprijinul Arhiepiscopiei Alba Iuliei și Sibiului, care au suplinit prin intermediul revenirii, vacanța unor parohii rămase fără păstor.

Așadar, capitolul cinci reprezintă un adevărat pomelnic al neamului românesc oglindit în conducătorii lui religioși, atât din clerul superior, cât și din cel inferior, ostenitori ai păstrării identității religio-naționale a românilor din „Ținutul secuizat”.

Capitolul al șaselea surprinde personalitatea marcantă a geniului duhovnicesc și administrativ al marelui Ierarh ardelean Nicolae Bălan, în prisma lucrării realizate cu prilejul vizitelor sale canonice din „Secuime”, a hirotoniei și delegării de clerici vorbitori de limbă română și maghiară, care să poată propovădui cuvântul Evangheliei poporului, a ridicării de noi biserici parohiale în teritoriu, a consolidării celor istorice, a unei ample corespondențe cu Oficiile Protopopești, a susținerii financiare a finalizării lucrărilor începute, a gândirii vizionare a împărțirii în unități protopopești mai mici a regiunii, spre a spori activitatea misionară a clerului ș.a.m.d.

Ultimul capitol al studiului tratează despre problematica școlară. În ceea ce privește colaborarea Biserică-Școală și administrație locală, constatăm unele disfuncționalități și greutăți de funcționare, care au dus în principiu la resimțirea unor și mai mari greutăți în rândul comunităților românești.

De cele mai multe ori directorii școlari erau preoții, care duceau lipsă de fonduri și pe partea bisericească, fapt ce se răsfrângea și-n aria instituțională a învățământului. Cea mai des întâlnită problemă era aceea a asigurării lemnului de foc (ex. Belin și Porumbenii Mari), dar și a faptului că salariul convenit nu era acordat, din lipsă de fonduri.

Identificarea grilelor de salarizare a clerului din Ținutul secuizat reprezintă un bun de mare preț, mai ales datorită faptului că mare parte a acestuia a funcționat la limita de jos a acestor gradații, întrucât în perioada de referință, viața bisericească la nivel organizatoric-administrativ, în parohiile nou înființate, atunci a luat ființă, iar preoții numiți erau debutanți. Situația avea însă două constante ce o însoțesc pe cuprinsul întregii perioade: situația relativ bună ce definea zonele românești din regiunea Topliței și a Buzaelor, și situația precară a clerului din teritoriile Baraoltului, Ciucului, Giurgeului și Odorheiului, unde numărul redus al credincioșilor influența și viața și misiunea preotului și a familiei acestuia.

Acest fapt nu a slăbit deloc nivelul de implicare al clericilor în viața credincioșilor lor mai mici, sau mai mari, deoarece, prin intermediul și cu sprijinul noilor asociațiuni, ori a adunărilor și reuniunilor de femei s-au organizat serbări culturale, concerte, sau evenimente caritabile cu scop extern (ex. Gheorgheni, strângere de fonduri pentru Basarabia), dar și intern (serate cu strângere de fonduri pentru edificarea de lăcașe de cult; ex. Sânmartin, Gheorgheni, Băile Tușnad, ș.a.).

Această evoluție a fost brutal întreruptă după anul 1940, când Diktatul de la Viena a desființat întreaga viață românească, toate instituțiile românești și a distrus destine umane prin omoruri, schingiuri, deportări, ș.a.m.d., făcând ca după martie 1945 o parte însemnată a foștilor credincioși ai parohiilor românești, din localitățile etnic mixte, în mod deosebit cei greco-catolici, să nu mai revină, pierzându-și pe lângă religie și limba.

Au existat însă și credincioși care și-au pierdut limba, dar nu și credința. Pentru aceștia un sprijin considerabil pentru susținerea identității lingvistice, a portului, a tradițiilor și a tuturor elementelor definitorii a poporului român, l-a reprezentat implicarea Astrei, a Frăției Sfântu Gheorghe, a filialelor Reuniunii femeilor ortodoxe, dar și a micilor asociații locale, conduse de multe ori de preotul paroh. Existența bibliotecilor parohiale a facilitat pe de altă parte susținerea limbii.

Consemnarea târgurilor itinerante prin Arcul Intracarpatic a facilitat nu numai schimbul de mărfuri, ci și pe acela al ideilor, a purtării și educației trans-carpatine, din Moldova, sau din vechiul Regat, ajutând la menținerea limbii în principal, iar ca aspecte secundare, a tradițiilor și obiceiurilor. Aceste premize sunt întărite de existența imnografiei populare, a cântecelor ce abordează viața cotidiană a locuitorilor acestor locuri, a obiceiurilor legate de marile Praznice ale Bisericii, precum și a dansurilor naționale românești. Observăm faptul că omul de rând transpunea ideea religiosului și-n purtarea de zi cu zi, manifestând un echilibru etnic de mare valoare, fapt ce cu siguranță l-a făcut să-și mențină chiar și-n vremurile de răstriește personalitatea definitorie a neamului.

Perioada războiului a adus mari dezechilibre nu numai inter-umane, ci și personale, manifestate la nivelul individului pe latura morală a vieții sale. Biserica a avut mult de luptat pentru desființarea patimilor societății interbelice, în ceea ce privește decăderea instituției Căsătoriei. Concubinajele, delăsarea sufletească și divorțurile au reprezentat și-n această perioadă un punct principal de pe lista lucrării pastoral-misionare.

Profilul românului din județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune a fost marcat de etnogeneza sa, de regiunea din care își avea obârșia, observându-se diferențe simțitoare între românul trăitor în zona monoetnică românească (Araci, Vâlcele, Hăghig, Zagon, Covasna,

Zăbala, Brețcu ș.a., din actualul jud. Covasna, precum și Toplița, Voșlăbeni, Săcel, Sărmaș, Vidacut ș.a., din actualul jud. Harghita)și cel din cea plurietnică (Baraolt, Bățani, Herculian, ș.a. din actualul jud. Covasna, precum și Odorheiu Secuiesc, Cristuru Secuiesc, Bodogaia, Vlăhița ș.a. din actualul jud. Harghita).

Marea majoritatea a populației din aceste așezări era bilingvă, conviețuind pașnic, marcată de o competitivitate constructivă, care era manifestată pe întreg planul social, cultural și religios: mergeau la serbări culturale împreună, se ajutau la muncile agricole, își construiau lăcașele de închinare împreună, în fapt erau marcați de o specificitate caracteristică comunităților multietnice ca și în orice parte a lumii.

Despre toate acestea a tratat presa vremii, atât cea maghiară, cât și cea românească, care a consemnat în filele istoriei acestei regiuni importanța solidarității umane, a bunei conviețuiri din perioada 1918-1940 din localitățile Arcului Intracarpatic, dar și despre intoleranța revărsată în perioada 1940-1944.

Dacă climatul interbelic a fost unul edificator, de bună conviețuire și sprijin reciproc, cu excepțiile cunoscute, politica horthystă aplicată după Diktatul de la Viena a fost una de un tragism ce se mai repetase în istoria acestor locuri. Arhivele documentare relatează însă și despre o exemplară solidaritate manifestată de românii de peste Carpați, față de românii expulzați din Ardealul de Nord.

Aceleași documente vorbesc și de faptul că după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial liderii horthyști s-au transformat cu rapiditate în comuniști, postură din care a început prigoana împotriva foștilor lideri ai populației românești, inclusiv a preoților.

Cu tot sprijinul acordat de Arhiepiscopia de Alba Iulia și Sibiu, precum și de cea a Blajului, parohiile românești din zonă, după anul 1945 nu și-au mai putut recupera bunurile confiscate de horthyști și nici readuce în sânul bisericii pe credincioșii trecuți forțat la bisericile maghiare.

În aceste condiții, doar cu ajutorul lui Dumnezeu comunitățile românești au supraviețuit. Singura instituție în jurul căreia și-au manifestat statornicia în credință și păstrându-și identitatea moștenită din neam în neam, a fost Sfânta Biserică Strămoșească.

Perioada cercetării, pentru redactarea prezentei lucrări, constituie o filă de istorie a bisericii neamului, care cuprinde cele două etape distincte: perioada refacerii rănilor trecutului și realizării unor înfăptuiri firești (1919 -1940), și perioada „neagră” în care toate aceste împliniri au fost distruse cu consecințe nefaste asupra dăinuirii identitare românești pe aceste meleaguri (1940 -1945).

Pe lângă atrocitățile, umilințele, deportările și toate celelalte încercări suportate de

românii din teritoriile cedate Ungariei Horthyste, una din cele mai grave consecințe o constituie ideea indusă în mentalul colectiv local, potrivit căreia, Unirea de la 1 Decembrie 1918 nu este un act definitiv. Implicațiile acestei stări de spirit sunt vizibile și în proiectele separatiste și autonomiste promovate în perioada postdecembristă.

Prin informațiile prezentate, considerăm că a fost realizat scopul lucrării de față, respectiv acela de a identifica și prezenta viața comunităților românești și principalele lor instituții identitare din perioada 1918-1945, precum și de a aduce la lumină o istorie mai puțin cunoscută a populației românești care a locuit în perioada de referință în regiunea Arcului Intracarpatic, nedorind a fi decât un excurs istoric, obiectiv, bazat pe documente arhivistice, laice și bisericesti și pe o serie de lucrări, studii și articole de specialitate.

Doar credința statornică în Dumnezeu a făcut posibilă depășirea, de locuitorii acestei regiuni, a tuturor acestor mari greutăți și păstrarea speranței că va putea fi continuată jertfa înaintașilor pentru continuitatea existenței românilor pe meleagurile natale, alături de cei cu care Dumnezeu prin purtarea Sa de grijă a rânduit să conviețuiască.

Cuvinte – cheie:

arhivă documentară, unități administrativ-teritoriale ierarhice bisericesti, comunitate eclesială, societate interbelică, interculturalitate, problematizare confesională, administrație bisericească, multietnicitate, pluriconfesionalitate, microregiune

Cuprins

Introducere.....	11
Argument. Istoriografia problemei, motivația alegerii temei și metode de cercetare.....	11
• Argument. Istoriografia problemei.....	11
• Motivația alegerii temei	14
• Metode de cercetare	17
Capitolul I. Cadrul geografic și contextul istoric. Demografia zonei	19
I.1. Cadrul geografic.....	19
I.2. Contextul istoric general	22
I.2.1. Contextul istoric specific Arcului Intracarpatic	25
I.3. Demografia zonei	34
Capitolul II. Protopopiate și Parohii românești din Județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune (1918-1945).....	39
II.1. Definierea termenului. Rolul Protopopiatului ca unitate administrativ teritorială. Protopopiatele Ortodoxe.....	39
II.2. Protopopiatul Ortodox Român Treiscaune	40
II.3. Protopopiatul Ortodox Român Sfântu Gheorghe.....	44
II.4. Protopopiatul Ortodox Român Oituz.....	51
II.5. Protopopiatul Ortodox Român Odorhei.....	58
II.6. Protopopiatele Greco-Catolice.....	61
II.6.1. Protopopiatul Greco-Catolic Treiscaune.....	63
II.6.2. Protopopiatul Greco-Catolic Giurgeu	64
II.6.3. Protopopiatul Greco-Catolic Odorhei	66
II.7. Împliniri în viața bisericească ortodoxă.....	67
Capitolul III. Parohii și Mănăstiri. Micromonografii.....	71
III.1. Parohii și Mănăstiri. Generalități.....	71
III.2. Parohiile Ortodoxe și Greco-Catolice din Arcul Intracarpatic. Date importante.....	73
A. Biserici românești din Protopopiatele Treiscaune, Sfântu Gheorghe și Oituz (azi Jud.Covasna)....	76
III.2.1. Biserica „Sf. Gheorghe“, <i>Bățanii Mari</i>	76

III.2.2. Biserica „Sfântu Gheorghe”, <i>Aita Medie</i>	84
III.2.3. Biserica „Adormirea Maicii Domnului” și Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, <i>Lisnău</i> .	86
III.2.4. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Sita Buzăului</i>	87
III.2.4.1. Biserica „Sfântul M.Mc. Gheorghe”, <i>Întorsura Buzăului</i>	89
III.2.5. Biserica „Sfântul Simeon Stâlpnicul”, <i>Aita Seacă</i>	90
III.2.6. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Sânionlunca</i>	92
III.2.7. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” și Biserica „Sfinții Trei Ierarhi”, <i>Baraolt</i>	95
III.2.8. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, <i>Iarăș</i>	98
III.2.9. Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, <i>Bicfalău</i>	100
III.2.10. Biserica „Cuvioasa Paraschiva”, <i>Păpăuți</i>	101
III.2.11. Biserica „Sfântu Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Aita Mare</i>	102
III.2.12. Biserica „Sfântu Dumitru”, <i>Bixad</i>	102
III.2.13. Biserica „Sfânta Treime”, <i>Chichiș</i>	108
III.2.14. Biserica „Sfântu Prooroc Ilie Tesviteanul”, <i>Zăbala</i>	109
III.2.15. Biserica „Nașterea Maicii Domnului”, <i>Brădet</i>	111
III.2.16. Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci”, <i>Belin</i>	112
III.2.17. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe și Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Sfântu Gheorghe</i>	119
III.2.18. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Ormeniș</i>	124
III.2.19. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Lunca Călnicului</i>	125
III.2.20. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Căpeni</i>	126
III.2.21. Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, <i>Comolău</i>	127
III.2.22. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Târgu Secuiesc</i> și Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Cernatu De Jos</i>	129
III.2.23. Biserica „Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul”, <i>Ojdula</i>	139
III.2.24. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”, <i>Boroșenu Mare</i>	141
III.2.25. Biserica Bățanii Mici, <i>Bățanii Mici</i>	141
III.2.26. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Biborțeni</i> și Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”, <i>Herculian</i>	142
III.2.27. Biserica „Sfântu Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Brețcu</i>	146

III.2.28. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Lemnia</i>	148
III.2.29. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail Și Gavriil”, <i>Poiana Sărată</i>	150
III.2.30. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Micfalău</i>	152
III.2.31. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Teodor Stratilat”, <i>Vâlcele</i>	153
III.2.32. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail Și Gavriil”, <i>Vârghiș</i>	155
B. Biserici românești din Protopopiatele Ciuc, Oituz, Odorhei și Giurgeu (azi Jud. Harghita).....	157
III.2.1. Biserica „Buna Vestire”, <i>Feleag</i>	157
III.2.2. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”, <i>Subcetate</i>	158
III.2.3. Biserica „Nașterea Maicii Domnului”, <i>Sărmaș</i>	159
III.2.4. Biserica „Nașterea Maicii Domnului”, <i>Livezi</i>	160
III.2.5. Biserica „Nașterea Maicii Domnului”, <i>Barasău</i>	161
III.2.6. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail Și Gavriil” și Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Toplița</i>	162
III.2.7. Biserica „Pogorârea Sfântului Duh”, <i>Corbu</i>	164
III.2.8. Biserica „Sfinții Apostoli Petru, Pavel și Andrei”, <i>Miercurea-Ciuc</i>	166
III.2.9. Biserica „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”, <i>Pintec</i>	167
III.2.10. Biserica „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”, <i>Făgețel</i>	167
III.2.11. Biserica-Catedrală „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Miercurea-Ciuc</i>	168
III.2.12. Biserica „Sfânta Treime”, <i>Praid</i>	178
III.2.13. Biserica „Buna Vestire”, <i>Izvorul Mureșului</i>	179
III.2.14. Biserica „Sfinții Împărați Constantin Și Elena”, <i>Sâncrăieni</i> , Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Ciucsângeorgiu</i> și Filia „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Lăzărești</i>	180
III.2.15. Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” și „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Bilbor</i>	184
III.2.16. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, <i>Hodoșa</i>	185
III.2.17. Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, <i>Odorheiu-Secuiesc</i>	187
III.2.18. Biserica „Schimbarea la Față a Domnului”, <i>Odorheiu-Secuiesc</i>	190
III.2.19. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Cristuru-Secuiesc</i>	191
III.2.20. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” și „Nașterea Maicii Domnului”, <i>Gheorgheni</i> .	193

III.2.21. Biserica „Sfinții Arhangheli”, <i>Petecu</i>	215
III.2.22. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Băile Tușnad</i>	217
III.2.23. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir”, <i>Siculeni (Ciceu)</i>	219
III.2.24. Biserica „Sfinții Arhangheli”, <i>Ghimeș-Făget</i>	225
III.2.25. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir”, <i>Bicazul Ardelean</i>	225
III.2.26. Biserica Ditrău, <i>Ditrău</i>	226
III.2.27. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Frumoasa</i>	229
III.2.28. Biserica Mărtineni, <i>Mărtineni</i>	230
III.2.29. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Tulgheș</i> și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” și „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”, <i>Tulgheș – Gura Pârâului Mare</i>	230
III.2.30. Biserica Jimbor, <i>Jimbor</i>	233
III.2.31. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Corund</i>	233
III.2.32. Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, <i>Uilac</i> și Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, <i>Vidacut</i>	234
III.2.33. Biserica Lupeni, <i>Lupeni</i>	236
III.2.34. Biserica Mugeni, <i>Mugeni</i>	236
III.2.35. Biserica „Sfântu Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Racoșu de Sus</i>	237
III.2.36. Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, <i>Vlăhița</i>	239
III.2.37. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirei Lichiei”, <i>Porumbenii Mari</i>	241
III.2.38. Biserica Borsec, <i>Borsec</i>	247
III.2.39. Biserica Sânmartin, <i>Sânmartin</i>	251
III.2.40. Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae” și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, <i>Bodogaia</i>	257
III.2.41. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, <i>Săcel</i>	259
III.2.42. Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, <i>Crăciunel</i>	259
III.3. Mănăstiri. Privire generală.	260
III.3.1. Mănăstirea „Doamnei-Moglănești”	262
III.3.2. Mănăstirea „Făgețel”	264
III.3.3. Mănăstirea „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanu”, <i>Toplița</i>	265
III.3.4. Schitul „Dumbrăvioara”	268

Capitolul IV. Persecuții îndreptate împotriva românilor din Arcul Intracarpatic în perioada 1940-1945.....	269
IV.1. Maghiarizarea ca urmare a procesului de deznaționalizare. Generalități	269
IV.1.1. Dimensiuni ale procesului de deznaționalizare a populației românești conform recensămintelor din anii 1910, 1930 și 1941	275
IV.2. Dărâmarea și profanarea de lăcașuri de cult.....	284
IV.3. Atrocități, umilințe și batjocură.....	292
IV.4. Expulzări și deportări	298
IV.5. Biserica Ortodoxă Română din Județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune în timpul Diktatului de la Viena și după 23 August 1944.....	301
Capitolul V. Personalități bisericești din Arcul Intracarpatic. Ierarhi. Protopopi. Preoți. Ieromonahi din perioada 1918-1945. Aspecte generale	313
V.1. Ierarhi	313
V.1.1 Miron Cristea.....	314
V.1.2. Justinian Teculescu.....	317
V.1.3. Veniamin Nistor	320
V.1.4. Nicolae Colan	323
V.1.5. Emilian Antal.....	325
V.1.6. Alexandru Nicolescu	326
V.2. Protopopi	329
V.3. Preoți și Ieromonahi.....	333
V.3.1. Preoți.....	333
V.3.2. Ieromonahi.....	345
Capitolul VI. Mitropolitul Nicolae Bălan și credincioșii ortodocși români din județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune. Generalități.....	346
VI.1. Vizite pastorale, ajutoare ale Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu și probleme specifice privind regiunea secuizată.....	348
Capitolul VII. Biserică. Cultură. Societate în Arcul Intracarpatic	381
VII.1. Școala.....	381
VII.1.1. Salarizarea preoților și a cadrelor didactice	401

VII.2. Asociații, Organizații și Reuniuni bisericești și culturale românești	407
VII.3. Publicistica laică și religioasă	418
VII.3.1. Aspecte ale vieții bisericești ale Arcului Intra Carpatic în presa națională și regională între anii 1938-1940.....	422
VII.4. Păstrarea tradițiilor și obiceiurilor zonei	433
VII.4.1. Proiecte de solidarizare națională cu românii din fostele scaune secuiești. Aspecte ale fenomenului de reromânizare a Ținutului Secuizat	445
VII.4.2. Acțiuni cu caracter social și de Asistență Socială în documentele vremii	449
VII.4.3. Starea morală a credincioșilor. Căsătorii. Divorțuri. Concubinaj	453
VII.4.4. Câteva aspecte privind identitatea românilor din fostele județe Ciuc, Odorhei, Treiscaune în perioada interbelică	456
VIII. Concluzii	460
Anexe	471
Anexa 1. Istorie și cultură bisericească. Arhivele bisericilor ortodoxe din fostele județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune din perioada 1918-1945.....	471
Anexa 2. Imagini. Fotografii	491
Ierarhi. Personalități	491
Facsimile. Documente	494
Ștampile din epocă	501
Procese Verbale. Edite.....	502
Presa vremii	503
Harta Județelor Ciuc, Odorhei și Treiscaune.....	507
.....	507
Bibliografie.....	508
I. Izvoare inedite.....	508
II. Izvoare edite.....	510

Bibliografie

I. Izvoare inedite

A. Arhive (Fonduri și colecții arhivistice)

1. Arhivele Naționale Harghita, Fond Comisia județeană de Reformă Agrară
2. Arhivele Naționale Brașov, Registre Confesionale Măieruș
3. Arhivele Naționale Galați, Colecția de manuscrise
4. Arhivele Naționale Covasna, Fond Pretura Plășii Târgu Secuiesc
5. Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, Fond 71 Transilvania 1918-1945, Vol. 200
6. Arhiva Centrului Eclesiastic de Cercetare Mitropolit Nicolae Colan (CEDMNC), Fond Colecția de documente. Localități, Cronica Parohiei Bățanii Mari ținută de părintele Ioan Garcea
7. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Oituz, Parohia Ortodoxă Română Târgu Secuiesc
8. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Cronica Parohiei Bățanii Mari
9. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Oituz , Raport general pe anul 1925
10. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Sfântu Gheorghe, Colecția de Documente – Protopopiatul Odorheiu
11. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Sfântu Gheorghe, Colecția de Documente
12. Arhiva electronică a CEDMNC, Fond Colecția de documente., „Drama românilor din Arcul intracarpatic, după Dictatul de la Viena. De ce nu trebuie sărbătorită intrarea trupelor horthyste în Transilvania de Nord, în septembrie 1940. Sinteză documentară”, Sfântu Gheorghe, 12 septembrie 2010
13. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Lisnău
14. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Sita Buzăului
15. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Aita Seacă
16. Arhiva CEDMNC, Colecția de Documente/853/737/1929, Buletinul Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultură a poporului român „ASTRA” – Despărțământul central al Județului Treiscaune
17. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Sfântu Gheorghe
18. Arhiva electronică a CEDMNC, Fond Parohia Ortodoxă Iarăș, Arhiva electronică a CEDMNC, Fond Colecția de documente, Localități, Păpăuți

19. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Oituz, Parohia Ortodoxă Română Cernatu de Jos
20. Arhiva CEDMNC, Fond Parohia Ortodoxă Belin
21. Arhiva CEDMNC, Colecția de documente. Națiunea Românească din 18 octombrie 1936
22. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Oituz, Parohia Ortodoxă Română Târgu Secuiesc
23. Arhiva CEDMNC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Oituz, Parohia Ortodoxă Română Cernatul de Jos
24. Arhiva CEDMNC, Colecția de documente, Universul din 9 noiembrie 1935
25. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Miercurea Ciuc
26. Arhiva CEDMNC, Nicoleta Ploșnea, „Românii din Covasna și Harghita în timpul Primului Război Mondial”
27. Arhiva CEDMNC, Colecția de documente. Act de Temelie, Parohia Băile Tușnad
28. Arhiva CEDMNC, Fond Colecția de documente. Localități, Tulgheș
29. Arhiva CEDMNC, Ioan Lăcătușu, Ana Dobreanu, Florentina Teacă, „Generația Marii Uniri, 100 de intelectuali români din județele Covasna și Harghita”
30. Arhiva CEDMNC , Aurel Nistor, „Crâmpoie de muncă românească în Săcuime. Raportul oficiului protopopesc ortodox din protopopiatul Sft.Gheorghe (jud.Treiscaune), către Adunarea Protopopească 1930 despre starea protopopiatului la finea anului 1929 ”
31. Arhiva CEDMNC, Ioan Rafiroiu, Raport al Protopopiatului Oituz/1925
32. Arhiva electronică de documente a Episcopiei Covasnei și Harghitei, Temei Nr. 1927/ 22 martie 1994, Ordinea de zi a Sfântului Sinod, f.1; Temei 179/1994 Hotărârea ANB în legătură cu propunerea AE a Arhiepiscopiei Sibiului pentru înființarea Episcopiei Covasnei și Harghitei
33. Arhiva Episcopiei Covasnei și Harghitei (AECH), Fond Parohia Ortodoxă Română Bățanii Mari
34. Fond Parohia Ortodoxă Română Aita Seacă, jud.Covasna, Listele de inventariere
35. AECH, Fond Parohia Ortodoxă Română Ozun, Filiile Sâniolunca și Comolău, jud.Covasna, Listele de inventariere I-VII
36. AECH, Fond Protopopiatul Sfântu Gheorghe, Parohia Bixad-Olt, Dos. Mitricale, „Protocolul morților din filia Sepsî Büksz
37. AECH, Fond Protopopiatul Ortodox Român Miercurea Ciuc, Parohia Ortodoxă Română Miercurea Ciuc
38. AECH, Fond Of.Parohial Ort.Rom.Gheorgheni, Intrări-Ieșiri 1939

39. AECH, Fond Protopopiatul Ortodox Român Miercurea Ciuc, Parohia Ortodoxă Română Odorheiu Secuiesc
40. AECH, Fond Protopopiatul Ortodox Român Miercurea Ciuc
41. AECH, Fond Parohia Ortodoxă Română Gheorgheni-Ciuc
42. AECH, Fond Parohia Ortodoxă Română Galamfalăul Mare, Cutia 1 (1903-1949), Cronică despre învățământul religios predat elevilor cari cercetează școala elementară de stat din comuna Galamfalăul Mare (Nagygalambfalva), din Protopopiatul Sighișoarei, în anul școlar 1912/1913 de către catehetul Nicolae Peicu
43. AECH, Fond Parohia Ortodoxă Română Ozun, Filiile Sânilunca și Comolău, jud. Covasna, „Acte proprietăți parohia Sânilunca”, Dosar 1, 1923-1991
44. Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Miercurea Ciuc APORMC, Fond Parohia Ortodoxă Română Ciceu, Dosar Nr. 10, „Corespondența pe anul 1946”
45. APORMC, Fond Parohia Ortodoxă Română, Dosar 1/ 1935, Frumoasa-Ciuc, Registrul de stare civilă al localității Szépviz (Frumoasa)
46. APORMC, Fond Protopopiatul Ortodox Român Miercurea Ciuc, Parohia Ortodoxă română Ciceu
47. APORMC, Fond Parohia Ditrău, Cutia 1, Dos. 1, Registrul proceselor-verbale ale consiliului parohial din Ditrău.

II. Izvoare edite

B. Procese Verbale

1. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu. Sesiune reglementară din anul 1927, *C. Raportul general al Consiliului Arhiepiscopesc plenar, (Acluz a Nr. 24), Nr.4705/18 mai 1927, 8. Protopopiate întregite și vacante*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1927
2. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *F. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, Secția Culturală, Nr.4205, B. Catehizația, 1. Școala primară*
3. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința II, 12 mai 1931*

4. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, C. *Raportul secțiunilor unite (plenar) către Adunarea Eparhială, Nr.3351-1931 Plen., VIII. Adunările protopopești*
5. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința II, 12 mai 1931*
6. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1937, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința I, 49, II*
7. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe române de Alba Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1928,...*F. Raportul Consiliului Arhiepiscopesc ca senat epitropesc (Acluz la Nr.30), Nr.4810/1928*
8. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu. Sesiune reglementară din anul 1927, C. *Raportul general al Consiliului Arhiepiscopesc plenar, (Acluz a Nr. 24), Nr.4705/18 mai 1927,8. Protopopiate întregite și vacante*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1927
9. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea Reglementară din anul 1928, C. *Raportul general a Consiliului arhiepiscopescplenar,(Acluz la Nr.14), 8.Protopopi*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1928
10. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1937, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința I, 49, III*
11. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1937, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința I, 9 mai 1937, 49, I*
12. Protocolul Sinodului, D. (Acluz la Nr.18, p.271), Nr.2485, Senatul Bisericesc, *11.Parohii și filii noi*
13. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1939, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939, G. *Raportul Consiliului arhiepiscopesc ca Senat bisericesc, Nr. 4584/1939 Bis, III. Progrese realizate în Secuime*

14. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca senat bisericesc, Nr. 4211/1930, III. Relațiile dintre Biserică și Stat*
15. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *C. Raportul secțiilor unite (plenar) către Adunarea eparhială, Nr.3351/1931 Plen.*
16. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile Reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *PV al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, ținută la Sibiu, în anul 1930, Ședința I, 18 mai 1930*
17. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile Reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul secției bisericești-administrative către Adunarea Eparhială, Nr. 3632/1931 Bis., III. Clerul monahal și clerul de mir*
18. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1937, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 10 Mai 1937, 26. Pct. IV, D. Raportul Consiliului Arhiepiscopesc ca Senat Bisericesc(Acluz la Nr.22), Nr.3919*
19. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1939, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *C.Raportul general al Consiliului Arhiepiscopesc Nr.4583 Pl., IV. Adunarea de la Alba Iulia, 27 Februarie 1939, Sibiu, 1939*
20. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, C. (Acluz la Nr.16, p.169), Nr.2210 Plen./1 Aprilie 1920, *Raportul plenar al Consistoriului Arhidiecezan*
21. Procese Verbale (1930-1931, 1936, 1939), tipărite, provenite din Biblioteca Parohială a filiei Porumbenii-Mari, astăzi în Biblioteca Eparhială a Centrului Eparhial, din Miercurea Ciuc.
22. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința II ținută la 12 mai 1931, pct.D.24*

23. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, Ședința a IV-a, ținută la 13/26 Aprilie 1922, I) 58, 4
24. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919C. (Acluz la Nr.11, p.268), Nr.2627 Plen, 5. Arondarea nouă a Protopopiatelor
25. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu 1922
26. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, D. (Acluz la Nr.18, p.271), Nr.2485, Senatul Bisericesc, *3.Biblioteci Parohiale*
27. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, D. (Acluz la Nr.18, p.271), Nr.2485, Senatul Bisericesc, *3.Biblioteci Parohiale*
28. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, D. (Acluz la Nr.33, p.225), Nr.3274 Bis., Senatul Bisericesc, 10.
29. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca senat bisericesc, Nr.4211/1930, I. Apostolatul Arhieresc*
30. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *E.Raportul Consiliului Arhiepiscopesc, secția economică, Nr.4597/1930*
31. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca senat bisericesc, Nr.3632/1931, I.V izitații canonice și sfințiri de biserici.*
32. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *F. Raportul secției economice către Adunarea eparhială, Nr.3671/1931 Ep.*

33. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe române de Alba Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1928,... *F. Raportul Consiliului Arhiepiscopesc ca senat epitropesc (Acluz la Nr.30), Nr.4810/5 mai 1928*
34. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 18 mai 1936,*
35. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca senat bisericesc, Nr.3793, p. 82.*
36. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1939, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 18 aprilie 1939*
37. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1939, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *B.Cuvântarea de deschidere I.P.S. Sale Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru Nicolae*
38. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1939, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *B.Cuvântarea de deschidere I.P.S. Sale Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru Nicolae, pp.56-57; Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, Sesinea reglementară din 1939, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, G. Raportul Consiliului arhiepiscopesc ca Senat bisericesc, Nr. 4584/1939 Bis, III.Progresele realizate în Secuime*
39. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *G. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca Secție economică, Nr.3796/1936*
40. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1937, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 10 Mai 1937, 26. Pct. IV, D. Raportul Consiliului Arhiepiscopesc ca Senat Bisericesc(Acluz la Nr.22), Nr.3919*
41. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1938, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 2 Mai 1938, 23. Pct. II, D. Raportul Consiliului Arhiepiscopesc ca Senat Bisericesc(Acluz la Nr.21), Nr.4222 Bis.*

42. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, E. (Acluz la Nr.49, p.234), Nr.3243/1920, Senatul Școlar, e. Conferințe învățătorești
43. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, Ședința II, ținută la 26 Aprilie (9 mai) 1921
44. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1939, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *G. Raportul Consiliului arhiepiscopal ca Senat Bisericesc, Nr.4584/1939 Bis., I.De la Centrul Eparhial*
45. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, E. (Acluz la Nr.64, p.68), Nr.2980/1919 Bis., Senatul Bisericesc
46. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *F. Raportul Consiliului Arhiepiscopal, Secția culturală, Nr.4205, E. Preoțimea noastră și ASTRA*
47. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopal, ca senat bisericesc, Nr.3793*
48. Protocolul Sinodului Arhidiecezei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu. Sesiunile ordinare din anii 1918-1922 și Sesiunea extraordinară din 1919, F. (Acluz la Nr.29, p.276), Nr.2575/1922, Senatul Epitropesc
49. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *E.Raportul Consiliului Arhiepiscopal, secția economică, Nr.4597/1930*
50. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe române de Alba Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1928,...*F. Raportul Consiliului Arhiepiscopal ca senat epitropesc*
51. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe române de Alba Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din anul 1928,...*F. Raportul Consiliului Arhiepiscopal ca senat epitropesc*
52. Procesul Verbal al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu. Sesiune reglementară din anul 1927, *F. Raportul Consiliului Arhiepiscopal ca*

senat epitropesc, (Acluz la Nr.59) Nr.4845/14 mai 1927, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1927

53. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *D. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca senat bisericesc, Nr.3793*
54. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *G. Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca Secțieeconomică, Nr.3796/1936*
55. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunea reglementară din 1936, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *Ședința a II-a, 18 mai 1936*
56. Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, Sesiunile reglementare din anii 1930-1931, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, *J.Raportul Consiliului arhiepiscopesc, ca Senat Epitropesc, Nr.4664/1939 Ep.*

3. Periodice

1. *Acta Carpatica*: Nr.2/2015.
2. *Adevărul Harghitei*: Anul VI, Nr. 1040, 5 octombrie 1944; Anul VI, Nr. 1040, 5 octombrie 1944; Ediție specială, 25 septembrie 1994.
3. *Angvstia*: Nr.1/1996; Nr. 2/1997; Nr.1/2006; Nr.13/2009.
4. *Astra*: Nr. 8, II, 20 ianuarie 1927; Nr. 37, 11 august 1927; Nr.1/19 august 1934.
5. *Calendarul Asociațiunii*: Anul VIII, „Târgurile din Transilvania, Banat și ținuturile din Ungaria locuite de Români; datul zilei este însemnat după calendarul vechiu și sunt arătate numai zilele târgurilor de mărfuri”, Editura Asociațiunii, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1919.
6. *Gazeta Ciucului*: I, Nr. 13/ 24 martie 1929; I, Nr. 20 din 15 septembrie 1929; IV, Nr. 14 din 1 octombrie 1933; VIII, nr. 144 din 15 iunie 1935.
7. *Neamul Nostru*: I, nr. 1 din 1 ianuarie 1934.
8. *Observatorul social-economic, Cluj*: V, Nr. 2-4, 1935.
9. *Sangidava*: Nr.1/2007; Nr.4/2010; Nr.6/2012.
10. *Telegraful Român*: Nr. 93, 1897; f.n.,1898 ;Nr.67, Anul LXVI, Sibiu, 23 Iunie/6 Iulie 1918, Nr.33; Anul LXVI, Sibiu, 24 martie/6 aprilie 1918; Nr. 11, Anul LXVI, Sibiu, 30 Ianuarie/ 12 Februarie 1918; f.n., Anul LXVI, Sibiu, 5/18 aprilie 1918; Nr. 90, Anul LXVI, Sibiu, 25 August/7 Septembrie 1918; Nr. 60, Anul LXVI, Sibiu, 5/18 Iunie 1918; Nr. 19,

Anul LXVII, Sibiu, 16 februarie/1 martie 1919; Anul LXVII, Sibiu, Nr. 33, 3 aprilie 1919; f.n., 8 decembrie 1926; Nr.35, 25 aprilie - 8 mai 1923; Nr. 101-102 din 1923; Nr. 47, Anul LXXXIV, 15 noiembrie 1936; LXXXIV, nr. 47, 15 noiembrie 1936; Nr.3, Anul LXXXVI, Sibiu, 1938; Nr.48, Anul LXXXVI, Sibiu, 27 noiembrie 1938; Nr. 49, Anul LXXXVI, Sibiu, 4 Decembrie 1938; Nr. 30, Anul LXXVII, Sibiu, 23 Iulie 1939; Nr.47, Anul LXXVII, Sibiu, 19 Noiembrie 1939; Nr. 43, Anul LXXVII, Sibiu, 22 Octombrie 1939; Nr. 47, Anul LXXXVII, Sibiu, 19 noiembrie 1939; Nr. 21 Anul LXXXVII, Sibiu, 21 Mai 1939; Nr. 49, Anul LXXXVII, Sibiu, 1 Ianuarie 1939; Nr. 16, Anul LXXVII, Sibiu, 16 Aprilie 1939; Nr. 21, Anul LXXVII, Sibiu, 21 Mai 1939; Nr. 19, Anul LXXVII, Sibiu, 7 Mai 1939; Nr. 23, Anul LXXVII, Sibiu, 4 Iunie 1939; Nr. 24, Anul LXXVII, Sibiu, 11 Iunie 1939; Nr. 26, Anul LXXVII, Sibiu, 25 Iunie 1939; Nr. 25, Anul LXXVII, Sibiu, 18 Iunie 1939; Nr. 29, Anul LXXVII, Sibiu, 16 Iulie 1939; Nr. 30, Anul LXXVII, Sibiu, 23 Iulie 1939; Nr.23, Anul LXXVII, Sibiu, 4 Iunie 1939; Nr. 34, Anul LXXVII, Sibiu, 20 August 1939; Nr. 35, Anul LXXVII, Sibiu, 27 August 1939; Nr. 49, Anul LXXVII, Sibiu, 3 Decembrie 1939; Nr. 35-36, Anul LXXXVIII, Sibiu, 25 August 1940; Nr. 22, Anul LXXXVIII, Sibiu, 26 Mai 1940; Nr.24, Anul LXXXVIII, Sibiu, 9 Iunie 1940; Nr.2, Anul LXXXVIII, Sibiu, 7 Ianuarie 1940; Nr.13, Anul LXXXVIII, Sibiu, 24 Martie 1940; Nr. 20, Anul LXXXVIII, Sibiu, 12 Mai 1940; Nr.18, Anul LXXXVIII, Sibiu, 28 aprilie 1940; Nr.17, Anul LXXXVIII, Sibiu, 21 aprilie 1940; Nr.35-36, Anul LXXXVIII, Sibiu, 25 August 1940; Nr.24, Anul LXXXVIII, Sibiu, 9 Iunie 1940; Nr. 25-26, Anul LXXXVIII, Sibiu, Iunie 1940; Nr. 2, Anul LXXXVIII, Sibiu, 7 Ianuarie 1940; Nr. 2, Anul LXXXVIII, Sibiu, 14 Ianuarie 1940; Nr. 8, Anul LXXXVIII, Sibiu, 18 Februarie 1940; Nr. 12, Anul LXXXVIII, Sibiu, 17 Martie 1940; Nr. 18, Anul LXXXVIII, Sibiu, 28 Aprilie 1940; Nr.20, Anul LXXXVIII, Sibiu, 12 Mai 1940; Nr. 11, Anul LXXXVIII, Sibiu, 10 Martie 1940; Nr. 12, Anul LXXXVIII, Sibiu, 17 Martie 1940; Nr. 22, Anul LXXXVIII, Sibiu, 26 Mai 1940; Nr. 24, Anul LXXXVIII, Sibiu, 9 Iunie 1940.

11. *Anuarul*, XXX, Al Gimnaziului de fete, De Stat, împreună cu Internatul din Târgul-Săcuiesc, pe anul 1929-1930, publicat de Magda Olteanu (Directoare), Tipărit în Tipografia lui Ștefan Turóczi, Târgu Secuiesc, 1930.

12. *Înfrățirea Românească*: Nr. 578/ 3.VIII. 1922.

13. *Secuimea*: Nr. 7, 10 aprilie 1931.

14. *Buletinul Cetății Albe – Ismail*: Nr.8, Anul IX, August 1932.

15. *Caligraf, revistă de cultură*, Uniunea Scriitorilor din România și a Centrului Cultural Mehedinți, Drobeta Turnu Severin: Anul IX, Nr.5(89), mai 2009.

16. *Foia Diecezană*: Anul LXI, Cenzurat, Caransebeș, 24 Februarie 1946, Nr. 9-10.
17. *Transilvania*: Anul LXI, 1934.
18. *Curierul Poliției*, Nr. 32, 1996.

4. Lucrări generale și speciale

1. Agârbiceanu, Ion, „Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român, ASTRA. Ce a fost? Ce este? Ce vrea să fie?”, Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană”, Sibiu, 1936
2. Aitean-Taus, Constantin, Iarăș. Tărâm de vis. Repere monografice, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2016
3. Aitean-Taus, Constantin, Monografia satului Arini, Brașov, 2014
4. Apostol O., Contribuțiuni statistice demografice și note istorico-medicale pentru o monografie a comunei Vâlcele - județul Trei Scaune, Cluj, 1928
5. Arpad, Varga E., *Erdély etnikai és felekezeti statistikája*, Budapeșt, Csikszereda, 1998
6. Biserica neamului și drepturile ei. Discurs rostit la discuția generală asupra proiectului de lege a Cultelor, în Ședința de la 27 martie 1929, a Senatului Român, de Nicolae Bălan, Arhiepiscop și Mitropolit”, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1928
7. Boar, Liviu, „Românii din scaunele Ciuc, Giurgeu și Cașin în secolul al XIX-lea”, Editura Universității „Petru Maior” Târgu Mureș, 2004
8. Bozdog, Ioan, Zoltan I.Toth, „Comoara dintr-un manuscris, ASTRA și românii din Secuime, O polemică din anii `40”, Ediție îngrijită, pre și postprefațată de publicistul Constantin Mustață, Cluj- Napoca, Ed.Casa Cărții de Știință, 2010
9. Brescan, Ana Grama, *Români sudtransilvani în secolul al XIX-lea*, Editura Arcuș, Arcuș, 2001
10. Broanăr, Erich-Mihail, Lăcătușu Ioan, Pârvu Sebastian, „Păstori sufletești ai Sfințelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei”, Ed.Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2015
11. Bucur, Ioan D., Monografia satului Făgețel din comuna Frumoasa, județul Harghita
12. Bucur, Nicolae, Constantin Catrina, „Tezaur de etnografie și folclor în județele Covasna și Harghita”, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2012
13. Cornea, Luminița, „Studii și articole literare”- cu o postfață de Ion Topolog Popescu, Ed. Pastel, Brașov, 2014
14. Costea, Constantin, Vidacutul Sub aripa timpului 1432-2002, Gheorgheni, 2002 (postfață Ioan Lăcătușu)

15. Depresiunea Întorsurii Buzăului – studiu geografic, istoric și economic, Academia de înalte studii comerciale și industriale, Institutul de cercetări economice și sociale, Brașov, Tip. Cartea Andreiană, Brașov, 1947
16. Dobreanu, Doina, Dobreanu Vasile, Subcetate Mureș. File de monografie, Editura Motiv, 1999
17. Drăghici-Moraru, Dorina, Livezi. Oază de credință și de dor. Monografie
18. Dușa, Traian, Toplița Română vatră de istorie, vatră de ortodoxie, Târgu Mureș, 2006
19. Enăcescu, Efrem, „Pe urmele strămoșilor”, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1938
20. Fătu, Mihai, „Biserica Românească din Nord-Vestul Țării sub ocupația Horthystă 1940-1944”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985
21. Gărboviceanu, P., „Minoritățile din România”, 1928, Editura Casa Școalelor
22. Gherman, Dumitru, Gherman Dimitrie, Răni nevindecate ale neamului românesc din mijloc de țară, Târgu Mureș, Ed.Nico, 2013
23. Giurescu, Constantin C., Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1977
24. Gusti, Dimitrie, *Țara Românească, Enciclopedia României*, Vol.II, Ed. Imprimeriei Naționale, 1938
25. Hancu, Ana, *File din istoria mureșenilor. Contribuții privind istoria românilor din ținuturile mureșene în perioada 1848-1865*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2010
26. Ichim, Dorinel, Poiana Sărată de la Oituz. Tragedia unui sat, Bacău, 2007
27. Iorga, Nicolae, „Lupta „științifică” împotriva dreptului românesc în Ardeal”, Ed.Saeculum I.O., București, 2008
28. Ivan, Iorgu D., „Obligativitatea căsătoriei religioase”, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1941
29. Lazăr, Costel Cristian, „Românii din județul Ciuc în perioada interbelică”, Ed. Pur și simplu, București, 2007
30. Lăcătușu, Ioan, „Aurel Nistor, O pagină din istoria Bisericii și Neamului”, Ed. Carpații Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, 1999
31. Lăcătușu, Ioan, Broanăr Erich-Mihail, „Repere identitare românești din Covasna și Harghita”, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2015
32. Lăcătușu, Ioan, „Dăinuire românească în Covasna și Harghita”, Ed. România pur și simplu, București, 2007
33. Lăcătușu, Ioan, Lechințan Vasile, Pătrunjel Violeta, „Românii din Covasna și Harghita. Istorie. Biserică. Școală. Cultură”, Editura Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2003

34. Lăcătușu, Ioan, „Structuri etnice și confesionale în județele Covasna și Harghita”, Teză de Doctorat, Cluj Napoca, 2002
35. *Legea Recensământului General al Populației, promulgată prin Decretu Regal Nr. 978/ 20 martie 1930 și publicată în Monitorul Oficial Nr. 66/ 21 martie 1930*, „Recensământul Populației. Principii și directive expuse delegațiilor regionali, județeni și municipali, la Conferința din 27 și 28 octombrie 1930”, Editura Direcției Recensământului General al Populației, București
36. *Legea și Statutul Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1925
37. Marc, Aurel, „Contribuții la Istoria Județului Harghita, Vol.2, Interferențe”, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2000
38. Martiri pentru Hristos în perioada regimului comunist, EIBMBOR, București, 2007
39. Meteș, Ștefan, „Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Ardeal și Ungaria”, Tiparul tipografiei diocezane greco-catolice, Arad, 1918, vol. I
40. Micu, Emil, *Considerațiuni istorice asupra comunelor din depresiunea Întorsurii Buzăului*, în „Depresiunea Întorsurii Buzăului – studiu geografic, istoric și economic”, Academia de înalte studii comerciale și industriale, Institutul de cercetări economice și sociale, Brașov, Tip. Cartea Andreiană, Brașov, 1947
41. Moldovan, Nicolae, *Vâlcele – studiu monografic*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Editura Ținta, Arcuș, 2013
42. Moraru, Alexandru, „La răscruce de vremi, o viață de om: Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, 1936-1957, După documente, corespondență, însemnări, relatări, impresii”, Editată de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului Cluj-Napoca, 1989
43. Neagu, Octavian, Traian Straneț, *Monografia comunei Augustin*, Editura Academica, Brașov, 2014
44. „Nicolae Iorga despre secui și rostul lor între români”, vol. îngrijit de Lăcătușu Ioan, prefațat de Lechințan Vasile, Ed.Eurocarpatica, Sf.Gheorghe, 2014
45. „O candelă în Carpați, Episcopia Ortodoxă Română a Covasnei și Harghitei, 15 ani de la înființare, 1994-2009”, Coord. Ioan Sălăjan, ed.I: Ioan Lăcătușu, ed.II: Nicoleta Ploșnea, Ed.Grai Românesc, Miercurea Ciuc, 2009
46. Opreanu, Sabin, „Secuizarea Românilor prin religie”, Cluj, 1927, Institutul de Arte Grafice
47. Păcurariu, Mircea, „Dicționarul Teologilor Români”, Editura Enciclopedică, București, 2002

48. Păcurariu, Mircea, „Cărturari sibieni de altădată”, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002
49. Păcurariu, Mircea, „Cultura Teologică Românească. Presentare istorică”, Ed. Basilica, București, 2011
50. Păcurariu, Mircea, „Dicționarul Teologilor Români”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996
51. Păcurariu, Mircea, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române”, EIBMBOR, București, 2006
52. Păcurariu, Mircea, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române”, vol. 3, București, 1997
53. Plămădeală, Antonie, „Românii din Transilvania sub teroarea Regimului Dualist Austro-Ungar (1867-1918) – după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea”, Sibiu, 1986
54. Plămădeală, Antonie, „Alte file de calendar de inimă românească”, Sibiu, 1988
55. Ploșnea, Nicoleta, „Comunități românești ziditoare de școli din Covasna și Harghita (1850-1914). Învățământul confesional în protopopiatele din secuime”
56. Popovici, Timotei, „Florile Dalbe I. Colecțiune de colinde și cântece de stea pentru cor mixt și de bărbați, de Timotei Popovici”, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1928
57. Pufulete, Rudolf, Cornel M. Dumitrescu, Toplița, Ed. Sport-Turism, București, 1987
58. Rafiroiu, Gheorghe, Din ținutul secuizat. Araci, Salonta, 1938
59. Răchițan, Ioan I., Cartea satului Valea Mare, București, 2001
60. Recensământul din 1850 din Transilvania, coord. Traian Rotariu, Ed. Staff, 1997, Seria Studia Censualia Transsilvanica, Catedra și Laboratorul de Sociologie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
61. Regulament pentru Regionalele, Despărțămintele și Cercurile culturale ale „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. ASTRA”, Tiparul institutului de arte grafice „Dacia Traiană”, Sibiu, 1936
62. Repere identitare românești din județele Covasna și Harghita, Ed. Eurocarpatica
63. Reuniunea femeilor Ortodoxe Române, Statutele și expunerea de motive, Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba Iulia și Sibiu, Arhiva Bibliografică a Parohiei Ortodoxe Române Târgu Secuiesc, *Colecția Dr. Bidu Valeriu*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1944
64. Rosner, Herman, Benedek Geza jr., Covasna, Ed. Sport-Turism, București, 1988
65. Russu, Ioan I., „Românii și secuii”, Editura Științifică, București, 1990
66. Simionescu, Dionisie, „Sfintele noastre mănăstiri în trecut și astăzi”, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1921

67. Simon, Telkes, „Cum să maghiarizăm numele de familie”, Pesti Könyvnyomda, Részvény Tarsaság, Budapesta, 1898
68. Stoica, Emilian, „Din însemnările unui preot de la sate”, Tipografia Miron Neagu, Sighișoara, 1928
69. Someșan, I., Depresiunea Întorsurii Buzăului, în „Depresiunea Întorsurii Buzăului – studiu geografic, istoric și economic”, Academia de înalte studii comerciale și industriale, Institutul de cercetări economice și sociale, Brașov, Tip. Cartea Andreiană, Brașov, 1947
70. Stan, Vasile, Stan Angelica Marioara, Bilbor. Oameni si locuri. Monografie, Cluj-Napoca, 2005
71. Stancu, Vasile, Lăcătușu Ioan, „Aspecte privind proiectul interbelic de reromânizare a secuizaților din fostele scaune secuiești, în Nicolae Iorga despre secui și rostul lor între români”, volum îngrijit de Lăcătușu Ioan, prefață de Lechințan Vasile, Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2014
72. Stoica, Ioan, Mărcuș - Lada de zestre. Oamenii Mărcușului, Târgoviște, 2014
73. Stoica, Ioan, Mărcuș - Lada de zestre. Pagini de monografie, Târgoviște, 2014
74. Stroiescu, Vasile, Covasna ilustrată balneară, istorică, geografică, economică și socială, București, 1932
75. Șandru, Ilie, „Patriarhul Miron Cristea”, Ed.Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2008
76. Șandru, Ilie, Man Felicia, Lazăr Costel-Cristian, Toplița. Repere monografice, Editura Nico, Tg. Mureș, 2010
77. Șandru, Ilie, Tulgheș. File de monografie, Sibiu, 2000
78. Șematismul Veneratului Cler al Arhidiecesei Metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul Domnului 1900 de la sânta unire 200, Tiparul Seminarului Arhidieceșan, Blaj
79. Șematismul Veneratului Cler al Arhidiecezei Mitropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1923, *Districtul Treiscaune*, Blaj, Tipografia Seminarului Teologic gr. cat., 1923
80. Șematismul Veneratului Cler al Arhidiecezei Mitropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1937. *Districtul Treiscaune*, Blaj, Tipografia Seminarului Teologic gr. cat., 1937
81. Traian, Rotariu (coord.), „Studia Censualia Transilvanica, Recensămintele din Transilvania (1850, 1857, 1880, 1900, 1910)”, Ed.Staff, Cluj Napoca
82. Țurlea, Petre, „Români și unguri”, Editura KARTA GRAPHIC, Ploiești, 2018, vol. I

83. Virgil, Pană, „Minoritari și majoritari în România Interbelică”, Ed.Tipomur, Târgu Mureș, 2005
84. Vița, Aurel I., Călător pe ulițele satului Voșlobeni. Aspecte monografice, Voșlobeni, 2007
85. Vița, Aurel I., Mirela Moldovean (Vița), Voșlobenii și Despărțământul Giurgeu al Astei
86. Vlădărean, Cătălin Florin, Araci - repere monografice, Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2014
87. Voicu, Constantin, „Biserica strămoșească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român”, Sibiu, 1989
88. Voșloban, Claudia, Monografia comunei Dămuc, Tg. Mureș, 2013

5. Studii și articole

1. „Începuturile și motivele deznaționalizării în secuime”, în Nicolae Iorga, „Lupta „științifică” împotriva dreptului românesc în Ardeal”, Ed.Saeculum I.O., București, 2008
2. „Propaganda revizionistă ungară în mass-media și contrapropaganda românească în analiza secției a II-a de Informații”, Sangidava VI, ianuarie 1942, Ed. Nico, f.l., 2012
3. „Răspunsul Domnului Nechifor Crainic”, în „Bisericile Românești. Anchetă de Ioan Georgescu”, Supliment la *Vestitorul*, Nr. 8 din 1935, Tipografia Românească, Oradea, 1935
4. Balog, Iosif Marin, Anișoara Balog, „Anul 1918 - anul libertății națiunilor”, în „Subcetate la Centenarul Marii Uniri, 1918-2018”, coord. Dorina Dobreanu și Vasile Dobreanu, Editura Cezara Codruța Marica, Târgu Mureș, 2018
5. Bilcanu, Maria Ciobanu, „Factori de conservare a identității etnice românești în județele Covana și Harghita”, *Angvstia*, Nr. 1/1996, Ed.Carpatica, Sfântu Gheorghe- Cluj-Napoca
6. Boar, Liviu, „Contribuții la viața confesională a românilor în fostele scaune secuiești Ciuc, Giurgeu și Cașin, în secolul al XIX-lea”, în *Angvstia*, Nr.1/2006, Ed.Carpatica, Sfântu Gheorghe, Cluj-Napoca, 1996
7. Brahaș, Cornel (coord.), „Maghiarizarea numelor, ordonanțe, circulare, presă”, în Raport despre Bestii, Atrocitățile ungurești pe teritoriul României între 1940-1997, Bravo Press, București, 1997
8. Burlacu, Ioan, Cristina Dinu, „Valoarea documentar-istorică a fondului arhivistic Miron Cristea”, în *Angvstia*, nr.1/1996, Ed.Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe-Cluj-Napoca

9. Cepoiu, Traian Tr., „Complexitatea problemelor minoritare în perioada 1918-1931, care au determinat reînființarea subsecretariatului de stat pentru minorități în timpul guvernării lui Iorga”, în Acta Carpatica II/2015, Ed.Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe
10. Ciubăcan, Vasile T., „Modificările produse în structura demografică a județelor Ciuc, Odorhei și Trei Scaune în perioada anilor 1930- 1948”, în Angvstia, Nr.1/1996, Ed.Carpatica, Sfântu Gheorghe-Cluj Napoca
11. Dobreanu, Ana, „Majoritate si minoritate. Efecte ale politicilor guvernamentale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în comitatele Ciuc, Odorhei si Trei Scaune” în Profesiuniștii noștrii, nr.5, OMAGIU. Ioan Lăcătușu : arhivist, istoric, sociolog la 65 de ani / ed. îngrijită de Vasile Stancu. - Sfântu Gheorghe, Ed.Eurocarpatica, 2012
12. Gane, Constantin, „Date privind maghiarizarea românilor din localitățile Harghitene”, în Angvstia, Nr. 1/1996, Ed.Carpatica, Sfântu Gheorghe - Cluj Napoca
13. Gherman, Dumitru, Dimitrie Gherman, Răni nevindecate ale neamului românesc din mijloc de țară, Ed.Nico, Târgu Mureș, 2013
14. Goia, Mihai, Ioan Gașpa, Mircea Sfârlea, „Mănăstirea Sfântul Prooroc Ilie din Toplița”, în Angvstia Nr. 2/1997
15. Lazăr, Costel Cristian, „Considerații privind relațiile interetnice în județele Odorhei și Treiscaune în perioada interbelică”, în Sangidava, Nr.1, Ed. Ardealu, Târgu Mureș, 2007
16. Lăcătușu, Ioan, „Habitat și populație. Procese și structuri demografice în județele Covasna și Harghita”, în Anvgustia, Sfântu Gheorghe, Nr.4/1994
17. Lăcătușu, Ioan, „Noi date despre unii intelectuali români din Arcul Intracarpatic, în Memoriile lui Vasile Netea”, în Sangidava, nr.4, Ed.Nico, Târgu Mureș, 2010
18. Lăcătușu, Ioan, „Reromânizarea populației românești – un proiect interbelic”, în Octavian Dobrotă, „Strană de strigăt românesc. Proiectul interbelic al reromânizării secuizaților”, ediție îngrijită de Ioan Lăcătușu, prefață Vasile Lechințan, Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2013
19. Lăcătușu, Ioan, Ana Dobreanu, Florentina Teacă, Generația Marii Uniri, 100 de intelectuali români din județele Covasna și Harghita, Arhiva CEDMNC
20. Lăcătușu, Ioan, Asociații și fundații din județul Treiscaune, din perioada interbelică a secolului XX, Arhiva electronică CEDMNC, Sfântu Gheorghe
21. Lăcătușu, Ioan, Ciprian Hugianu, „Contribuții documentare referitoare la activitatea Protopopiatului Ortodox Oituz (1921 -1925)”, în Marisia. Studii și materiale. Istorie, XXXVII/2017

22. Lăcătușu, Ioan, Ciprian Hugianu, „Evacuarea administrației românești din localitățile Plășii Târgu Secuiesc, în urma Diktatului de la Viena, oglindită în documente de arhivă”, Acta Carpatica II, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe 2015
23. Lăcătușu, Ioan, Violeta Pătrunjel, „Aspecte din viața bisericească a românilor din Covasna și Harghita”, în Slujitor al Bisericii și al Neamului Părintele prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, membru corespondent al Academiei Române, la împlinirea vârstei de 70 de ani, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002
24. Marc, Dorel, „Folclor identitar în spațiul intracarpatic. Obiceiuri din Ariușd”, în Profesiuniștii noștrii, nr.5, „Ioan Lăcătușu, Arhivist. Istoric, Sociolog, la 65 de ani, Centrul European de Studii Europene Covasna-Harghita, II.studii, istorie, etnografie, sociologie, cultură”, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2012
25. Naghiu, Iosif E., „Rolul presei în Biserica Ortodoxă”, extras din Misionarul, Nr.6, Iunie 1939, Monitorul oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Chișinău, 1939
26. Nistor, Aurel, „Mitropolitul Nicolae și problema românească din Ținutul Secuizat”, în Omagiu Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, la 20 de ani de arhipăstorie, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1940
27. Pintelei, Alexandru, „Mitropolitul Alexandru Nicolescu - „Vrednic urmaș al marilor luceferi care au urmat cărarea strămoșilor în cursul veacurilor” Episcop Iuliu Hossu, 1941”, în *Viața Creștină*, Serie nouă, anul XXII, Nr. 6 (388), iunie 2011
28. Ploșnea, Nicoleta, Bisericile române din Protopopiatele Trei Scaune, Odorhei, Ciuc-Giurgeu, Reghin (1850-1914), în *Angvstia*, Nr.13, 2009
29. Rafiroiu, Ioan, Supraviețuirea în istorie (Mitropolitul Nicolae și Protopopiatul Oituz) Omagiul Înaltpreasfinției Sale Dr. Nicolae Bălan Mitropolitul Ardealului la 20 de ani de Arhipăstorie, Sibiu, 1940
30. Rățulea, Gheorghe, „Muzeul spiritualității românești din Sfântu Gheorghe, Sensuri și semnificații”, *Angvstia*, Nr.1/1996
31. Stanciu, Vasile, „Cântarea în comun a credincioșilor la Sfânta Liturghie”, în *Renașterea*, XV (2002)9
32. Vulpe, Gabriela, „Activitatea Protopopiatului Oituz în perioada 1921-1938 reflectată în protocoalele acestuia”, în *Angvstia* Nr.13/2009
33. Zoltán, Tóth, „A Román tőetenettudomány és a Székelyföldi románság kérdése”, Erdelyi Múzeum, Anul XLVII, nr.3/1942

6. Legături Web

1. [http://protoieriamoinesti.ro/parohiaGhime%C5%9FF%C4%83get%20\(%20p61%20\).html](http://protoieriamoinesti.ro/parohiaGhime%C5%9FF%C4%83get%20(%20p61%20).html), accesat la data de 9.03.2018.
2. <http://www.manastireabodrog.ro>, accesat la 05.04.2016.
3. <http://www.mitropolia-banatului.ro/istoric-2/> - accesat la data de 7.04.2016
4. <http://ziarullumina.ro/Incarcarileepiscopuluinicolaecolanintimpulocupatieihorthyste5867.html>, accesat 6 martie 2018.
5. <http://ziarullumina.ro/in-memori-am-arhiereul-emilian-antal-9351.html>, accesat la data 14.04.2016
6. <http://www.bru.ro/blaj/lista-episcopilor/ps-alexandru-nicolescu/>, *accesat la data de 21.04.2016*
7. <http://protopopiatul-sfantugheorghe.ro/protopopiat>, accesat la data de 27.03.2016.